

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Karjalan Liitto ry. kiittää mahdollisuudesta lausua Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotukseen kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030.

Yleisenä huomiona esitämme, että strategiassa on tunnistettu ja kuvailtu erinomaisen hyvin kulttuuriperinnön olemus, siitä vastuussa olevat julkiset toimijat kuten valtio ja kunta eri toimialoihin, kolmas sektori ja kansalaiset. Myös kaikkien osallisuus kulttuuriperintöön on tuotu hyvin esiin. Lainsäädäntö ja kulttuuriperintöä säätelevät sopimukset sekä toimintaympäristön muutokset on kuvattu ehdotuksessa selkeästi. Valitut painopisteet ovat relevantteja ja kattavia.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Karjalan Liitto ry edustaa karjalaisen kulttuurin kansalaisjärjestöä, joka vaalii ja edistää karjalaista kulttuuria, osallistaa sekä toimii karjalaisten yhdyssiteenä.

Toiminta-alueemme näkökulmasta strategiaehdotuksessa esitetyt tavoitteet ja toimenpidelinjaukset tuovat hyvät raamit toimia. ja myös tuoreutta kulttuuriperinnön käsitteeseen.

Karjalainen kulttuuriperintö koskee yli miljoonaa suomalaista. Toisaalta kulttuuriperintö on pelkästään karjalaisuuden piirissä moninaista muun muassa tapojen, kielen ja yllirajaisten kulttuuriperintöjen valossa. Toivoisimme, että myös karjalaisuus mainittaisiin osana kulttuuriperinnön moninaisuutta.

Tällä hetkellä osa toiminnastamme kulttuuriperinnön osalta on jouduttu keskeyttämään Ukrainan sodan vuoksi. Strategiaehdotuksen toimintaympäristön kuvauksessa :

”Yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan pyrkiä horjuttamaan poliittisin tarkoituksin esimerkiksi mis- ja disinformaation keinoin. Digitalisoitumiskehityksen kautta muodostuu uusia turvallisuusriskejä ja kanavia hybridivaikuttamiselle. Kulttuuriperintöä ja historiaa voidaan käyttää hyväksi erojen korostamiseen ja vastakkainasettelua edistävien näkökantojen tai kiistanalaisten tulkintojen perusteluun”.

On tärkeää, että järjestöjen ja säätiöiden keskeinen rooli kulttuuriperintöalalla huomataan mm. kulttuuriperinnön tallentamisen ja välittämisen, kulttuuriperintökasvatuksen, kotiseututyön sekä ammatillisen osaamisen kehittämisen, asiantuntija- ja kansainvälisen yhteistyön sekä harrastustoiminnan edistämisen. Yhdistysten rooli osallisuuden näkökulmasta ovat merkityksellisiä muun muassa muuttoliikkeen kohteina olevilla, uusilla kotiseuduilla.

Strategiaehdotus linjaa vahvasti ylätasoa toimintaa. Toimeenpanijoiden rooli olisi hyvä huomioida myös strategiassa.

Kansalais- ja kulttuurijärjestön potentiaali piilee joustavuudessa ja ketteryydessä sekä monipuolisissa vuorovaikutuskanavissa ja -verkostoissa.

Kohdan kysymykset ovat myös meille ajankohtaisia pohtiessamme karjalaisuuden tai karjalaisuuksien tulevaisuutta rakentavasti yhteiseen, mutta moninaiseen kulttuuriperintöön suuntaavana toimintana.

Strategiaehdotus linjaa vahvasti ylätasoa toimintaa. Kohdassa ”muut kulttuuriperintötoimijat” voisi avata hieman enemmän mitä niillä tarkoitetaan. Kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä on eri tasoisia, toivomme että niiden luonnetta jatkossa täsmennettäisiin. Toiminta ylirajaisesti maan rajojen ulkopuolella sijaitsevaan perintöömme on muutoksessa. Ylirajaisuus-näkökulma olisi hyvä huomioida myös strategiaa toimeenpaneavassa toimintasuunnitelmassa.

Karjalaisen kansalais- ja kulttuurijärjestön potentiaali piilee joustavuudessa ja ketteryydessä sekä monipuolisissa vuorovaikutuskanavissa ja -verkostoissa. Tämäkin olisi hyvä huomioida vielä lopullisen strategian toimeenpanossa.

Kommenttine lukuun 5.1

Kirjaukset tavoitteista kaikkien oikeudesta kulttuuriperintöön, kulttuuriperinnön omistajuuden tunnustamiseen ja toisaalta sen kunnioittamiseen ovat relevantteja. Erityisen tärkeänä pidämme vuorovaikutustapojen ja prosessien kehittämistä sekä niiden taustalla olevien arvojen vahvistamista kulttuuriperintötyössä. Samoin erilaisten ja eri ikäisten kulttuuriperintöjen vaalijoiden saattaminen

vuoropuheluun, esimerkiksi ylisukupolvisia kohtaamisia edistämällä, ovat avainroolissa kulttuuriperinnön jatkuvuuden ja uudistumisen kannalta.

Kulttuuriperinnön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnistaminen laajalti on mitä kannatettavin tavoite, ja se toimii myös pohjana muille tavoitteille.

Toimenpidevaiheessa kulttuuriperintötyöhön olisi hyvä osallistaa laajalti eri yhteiskunnan toimialat, vaikka itse tietyn perinnön asiantuntijuus olisi keskittynyt enemmän vain tietyille toimialalle tai tietyille yhteisöille. Kulttuuriperinnön vaaliminen ei saisi jäädä ainoastaan ns. kulttuuriperintötoimialojen vastuulle.

Kommenttinne lukuun 5.2

Rakennetun kulttuuriperinnön vaaliminen on konkreettinen ja tärkeä osa kulttuuriperintötyötä. Kiinnittäisimme lisäksi huomiota myös lähihistorian perintöön. Esimerkiksi siirtokarjalaisten luoma ja rakentama kulttuuriperintöä nykyisen Suomen rajojen sisällä ei välttämättä tunnisteta. Kestävä näkökulma sisältyy luontevasti esimerkiksi jälleenrakennusajan ja myöhemmän perinnön korjausrakentamiseen ja vaalimiseen. Olisi pyrittävä konkretisoimaan ja kehittämään tapoja ja kriteerejä perinnön tunnistamiseksi ja arvottamiseksi.

Kestävä näkökulma liittyy myös moniin nykyisin vallitseviin elintapoihin, esimerkiksi karjalaisilla ruokailuun ja pukeutumiseen ja muuhunkin eläväksi perinnöksi katsottavaan arkiseen ja juhlatoimintaan sekä myös oppimiseen puhutun kielen ja murteiden avulla. Ruokakulttuurissa lähellä tuotettu ruoka ja pukeutumisessa esimerkiksi pitkäikäiset kansallispuvut voisivat olla esimerkkejä perinnön kestävästä käytöstä. Elinvoimaisen kulttuuriperinnön tunnistaminen ja arvostaminen on myös tärkeää.

Kommenttinne lukuun 5.3

Kulttuuriperintötiedon ja sitä koskevan tutkimuksen rooli on ensisijaisen tärkeä karjalaisen kulttuuriperinnön vaalimisessa. Tiedon tulisi olla saavutettavaa ja kattavaa, ja myös perintöjä koskeva lukutaito riittävää. Karjalan Liitto ehdottaa, että moninaisen kulttuuriperinnon tuntemisen tulisi sisältyä esimerkiksi tulevaisuuden opetussuunnitelmiin. Myös kulttuurijärjestöjen potentiaalia, osaamista ja asiantuntijuutta voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin. Eettisiin, kulttuurien erityisyyksiä huomioiviin periaatteisiin tulee kiinnittää huomiota kulttuuriperintöosaamisessa ja -koulutuksessa.

Kommenttinne lukuun 5.4

Eettiset ja kestävät toimintatavat kulttuuriperinnön hyödyntämisessä elinkeinotoiminnassa ovat kannatettavia. Luonto on merkityksellinen elementti karjalaisessa kulttuuriperinnössä. Vastuullinen suhde kulttuuriperintöön, kuten luontoon, koskee myös yllirajaisia ympäristöjä (esimerkkeinä karjalaisten entiset ja uudet kotiseudut ja perinteet) ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa kuten

esimerkiksi tuotteistamista ja matkailua. Karjalaisilla on useilla paikkakunnilla paikallismuseoita, joiden hoitamiseen kaivataan tukea myös tulevaisuudessa.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Karjalan Liitto pitää strategiaa tältä kannalta lupaavana. Se linjaa laajemmin kulttuuriperinnön yhteiskuntavastuuta ja mahdollisuuksia toimia.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Strategiaehdotus on tällaisenaan väljä ja tavoittelee oikeutetusti kohennusta mahdollisimman monien alojen ja toimijoiden kulttuuriperintötyöhön.

Kenties priorisoiminen vielä joihinkin nostoihin, jotka tarjoaisivat ratkaisuja ilmeisimpiin ja kiireellisimpiin käytännön ongelmiin voisi terävöittää kokonaisuutta. Nostoja voisivat olla esimerkiksi kriisiajan kulttuuriperintö, nykyiset rakennusperinnön vaalimisen aliresursoimisesta johtuvat haasteet tai kulttuuriperintöjen jatkuvuuden, vuorovaikutuksen ja uusiutumisen haasteet digitaalistuvassa ympäristössä.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Kaiken kaikkiaan pidämme strategiaa tärkeänä, ja toivottavaa on, että strategian toimeenpanoa konkretisoidaan ja kannustetaan pitkäjänteisellä toimeenpanosuunnitelmalla, jonka vaikuttava toteutus on resursoitu realistisesti.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Toimeenpanosuunnitelman laatimiseen olisi hyvä ottaa mukaan laajasti mukaan kulttuurijärjestöt ja niiden aktiiviset toimijat. Myös Karjalan Liitto on valmis osallistumaan sen laatimiseen.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Keskeisenä alansa toimijana Karjalan Liitolla on valmiuksia mahdollistaa ja järjestää hankkeita tai työpajoja, sekä koota ja osallistaa verkostojaan valmistelevaan ja työskentelemään karjalaiseen kulttuuriperintöön liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi kuten tähänkin asti.

Pietiläinen Terhi
Karjalan Liitto